

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
MADANIYAT VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT KONSERVATORIYASI HUZURIDAGI
BOTIR ZOKIROV NOMIDAGI MILLIY ESTRADA SAN’ATI INSTITUTI**

“TASDIQLAYMAN”

**O‘zDK huzuridagi Botir Zokirov
nomidagi Milliy estrada san’ati
instituti rektori**

A.Manisurov

2024 yil “30” avgust

Ro‘yxatga olindi: № BD 70210901-1.05

**ARANJIROVKA
(xalq kuylari asosida)
FANINING O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi: 200 000 – San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi: 210 000 – San’at
Ta’lim yo‘nalishi: 70210901 – Bastakorlik san’ati

TOSHKENT 2024

Fan/modul kodi AJK1103		O'quv yili 2024-2025	Semestr 1	ECTS – Kreditlar 3	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 2	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Aranjirovka (xalq kuylari asosida)		30	60	90
2.	<p>I. Fanning mazmuni</p> <p>Aranjirovka fani talabalarga cholg'ulashtirish ko'nikmalarini o'rgatishda muhim o'rin tutadi. Ushbu fan - Partitura o'qish va Dirijyorlik fanlarini yanada chuqurroq, mukammal o'zlashtirib olish uchun katta ahamiyat kasb etadi.</p> <p>Fanning maqsadi - talabalarda ushbu fan yuzasidan cholg'ularning tembri, tuzilishi, sozlanishi, diapozoni, badiiy va texnik imkoniyatlari, rang-barang ijro uslublari haqida tasavvur va tushunchalarga ega bo'lishlari talab etiladi.</p> <p>Fanning vazifasi – Cholg'ulashtirish fanini o'zlashtirishdan kelib chiqadigan vazifalar - talabalar turli yo'nalishlarda bilimlarga ega bo'lganliklarini namoyish etishlaridan iboratdir Cholg'ulashtirish fani bo'yicha talabalar quyidagi yo'nalishlarda bilim va ko'nikmalarga ega bo'lganliklarini namoyish etishlari zarur: turli orkestrlar guruhlar uchun cholg'ulashtirish mashqlarini bajarish; ma'lum bir orkestr uchun tugalgan asar partiturasini yaratish; keng tarqalgan orkestrlar uchun mumtoz darajadagi kompozitorlar sara asarlari parituralari namunalarini bilish.</p> <p>II. Asosiy qism</p> <p>Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi</p> <p>Kirish</p> <p>1-Mavzu. Aranjirovka texnikalari</p> <p>Cholg'ular va ularning imkoniyatlarini bilish. Turli cholg'ular tarkibi uchun aranjirovkalar yaratish mahorati (orkestr, ansambl, xor va h.k.). Aranjirovkada turli musiqiy partiyalarning o'zaro hamkorligi. Aranjirovkada dinamika, artikulyatsiya va orkestrovkani qo'llash.</p>				

Oraliq nazorat

Mavjud aranjirovkalarni tahlil qilish va tanqid qilish. Qo'llanilgan aranjirovka usullari va ularning samaradorligini aniqlash

2-Mavzu. Raqamli ovoz asoslari

Bitreyt, namunalar tezligi, fayl formatlari. MIDI bilan ishlash prinsiplari: asoslar, protokollar, ovoz modullarini boshqarish. Turli raqamli audio formatlari va plaginlarni bilish (VST, AU).

3-Mavzu. MIDI-treklarni yaratish va tahrirlash.

Aranjirovkada effektlar va plaginlarni qo'llash (reverberatsiya, kechikish, filtrlash). Mikssda parametrlarni avtomatlashtirish. Virtual cholg'ulardan foydalanish. Sintezatorlar, semplerlar va dram-mashinalar bilan ishlash. Kompozitsiyada lupalar, semplerlar va ovoz effektlaridan foydalanish.

Yakuniy nazorat

Turli uslub va janrlarda xalq kuylari asosida to'liq elektron aranjirovkani yaratish.

III. Mustaqil ta'limni tashkil etishning shakl va mazmuni

Mustaqil tahlilni tashkil etishda mazkur fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish mumkin:

- darslik, o'quv qo'llanma, maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar) bo'yicha fanlar boblari va mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha mahruzalar qismini o'zlashtirish;
- avtomatlashtirilgan o'rgatuvchi nazorat qiluvchi tizimlar bilan ishlash;
- yangi musiqiy texnik vositalar va texnologiyalarni o'rganish;
- talabning ilmiy tekshirish (ijodiy) ishlarini (TITI) bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlar bo'limlari yoki mavzularini chuqur o'rganish;
- faol o'qitish uslubidan foydalaniladigan o'quv mashg'ulotlari (ishbilar o'yinlar, diskussiyalar, seminarlar, kollokviumlar va b.).

Mustaqil ta'limni tashkil etishning mazmuni axborot-ta'lim resurslaridan, ta'lim muassasasida mavjud kutubxona, fonoteka va videoteka jamg'armasidan, repetitoriyalardan, o'quv laboratoriyalari, ovoz yozuvi studiyalari, teleradiokompaniya kanallari va kontsert zallaridan unumli foydalanishdan, bajarilgan ishlarning tahlilini bayon etishdan iboratdir. Mazkur fanning xususiyatlaridan kelib chiqib kasbiy mahoratni rivojlantirish va takomillashtirishga qaratilgan vazifalarni maqsadli amalga oshirish ham nazarda tutiladi.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

1. Qo'shiq klavirini estrada jaz san'ati uslublarida, elektron musiqa cholg'usi – sintezatorda yoki kompyuter dasturlariga ijodiy yondoshib qayta sayqal berish
2. Jaz-estrada musiqasi tarixida aranjirovka san'atining rivojlanish bosqichlari. Jaz-estrada musiqasi tarixida aranjirovka san'atining rivojlanish bosqichlari bilan tanishuv. Estrada-simfonik orkestri uchun cholg'ulashtirish.
3. Aranjirovkada uslublar, milliy kolorit unsurlari.
4. Aranjirovka asoslarini o'rganish borasida Estrada-simfonik orkestri uchun cholg'ulashtirish. Sintezator yoki kompyuter dasturlarida mavjud tovushlar, ovozlari, usullar, temblarni o'rganish.
5. Yangi tovushlar bilan «MIDI» uslubida to'ldirish yo'llari. Tayyor sayqal bo'lakchalari (luplar, semplerlar) dasturi bilan tanishuv.
6. Elektron musiqa cholg'ulari, sintezatorlar va kompyuter dasturlari bilan amaliy tanishuv.
7. Sintezator xotirasida, kompyuter dasturi yo'llarida tovushlarni yozib qoldirish yo'llari.
8. Aranjirovka qilish uchun tanlangan asarga taktma-takt usul yozib chiqish, garmoniyaning tanlash, ritm guruhiga kiruvchi cholg'ularni terish
9. Torli cholg'ular, damli cholg'ular, boshqa kerakli tembr va shovqinlarni qo'yish. Tugallangan dastlabki aranjirovkaning kuy-usul yo'llarini ovoz yozish studiyalarida mutanosiblashtirish (svedenie qilish).
10. Qo'shimcha effektlar bilan boyitish

3.

V. Ta'lim natijalari kasbiy kompetensiyalari

Magistr bilishi kerak:

Badiiy barkamol asarni yaratish omili sifatida cholg'ulashtirishning o'rni; musiqa madaniyatining turli xil rivojlanish zamon va davrlarida vujudga kelgan cholg'ulashtirish uslublari haqida tasavvurga ega bo'lishi; cholg'ulashtirish mahorati nuqati nazaridan O'zbekiston va xorij kompozitorlarining partituralarini; musiqa san'atida paydo bo'lgan, asrlar davomida rivojlangan cholg'ulashtirish uslublarini bilishi va ulardan foydalana olishi; orkestrning alohida guruhlari uchun cholg'ulashtirish; to'liq orkestr tarkibi uchun cholg'ulashtirish; yakkaxonlar yoki yakkanavozlar va orkestr uchun cholg'ulashtirish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

4	<p style="text-align: center;">VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Yakka mashg'ulotlar – Interfaol aqliy hujum – Visual akustik va shahsiy oriyentasiy texnologiyasi – Kollokvium – Partitura ijrosi
5.	<p style="text-align: center;">VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid ijodkorlik, pedagogik va musiqiy jamoatchilik faoliyatiga nazariy va amaliy tayyorgarlik, keng va turli dasturlarni bilish, nazariy malakalarini o'zlashtirish, mustaqil ravishda partitura ustida ishlash, mustaqil ravishda asar mavzusini yaratishning amaliy tajribasiga ega bo'lishi, mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish. Oraliq va yakuniy nazoratlar fanning xususiyatidan kelib chiqqan xolda 2 marotaba (kollokvium, asar ijrosi) yaratgan asarlarini tinglovi orqali o'tkazilishi mumkin.</p>
6.	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mansurov A. Cholg'ulashtirish bo'yicha amaliy namunalar va mashqlar (O'zbek xalq cholg'ulari orkestri). – T., 2006. 2. Abdsullayeva O. Ansambl cholg'ularini o'rganish. – T., 2006. 3. Mansurov A. Cholg'ushunoslik (xalq cholg'ulari orkestri). – T., 2006. <p style="text-align: center;">Simfonik orkestr va damli cholg'ular orkestri bo'yicha:</p> <p>Зряковский Н. Общий курс инструментоведения. М., 1978.</p> <p>Свечков Д. Духовой оркестр. М., МузГиз, 1977.</p> <p>Свечков Д. Духовой оркестр. М., МузГиз, 1997</p> <p>Shukurov J. Cholg'ushunoslik (damli orkestr), darslik. T., 2018.</p> <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston Respublikasida milliy madaniyatni yanada rivojlantirish kontseptsiyasini tasdiqlash to'g'risida. PQ-4038 28 noyabr 2018 2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. T.: "O'zbekiston", NMIU, 2017.-488 b. 3. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, Demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis

	<p>palatasining qo'shma majlisidagi nutq. T.: "O'zbekiston", NMIU, 2017.-32 b.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016- yil 7-dekabr. T.: "O'zbekiston", NMIU, 2017.-32 b. 5. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi. 6. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – T.: O'zbekiston, 2014.–46 b. 7. Гаранян Г. Аранжировка для эстрадных инструментальных и вокально-инструментальных ансамблей. Вып. II. М., 1993. 8. Киянов Б.С., Воскресенский. Руководство по инструментовке для эстрадных оркестров и ансамблей. Л., 1978. 9. Turli mualliflar. Jahon va o'zbek kompozitorlarining turli janrlardagi yuzlab asarlari klavirlari, partituralari. 1956-2011. <p style="text-align: center;">Axborot manbaalari</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. http://www.youtube.com 2. http://b2c.uz/catalog/youth/uz/musika 3. www.musika.uz 4. http://portasound.ru/music-search/musika-olami 5. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumat portali. 6. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
7.	<p>Fan dasturi Oliy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2024 yil «<u>30</u>» <u>avgust</u> dagi <u>1</u> - sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.</p>
8	<p>Fan/modul uchun mas'ullar:</p> <p>X. Nazarov - O'zDK huzuridagi MESI, «Kompozitorlik va aranjirovka» kafedrası dosenti</p> <p>I. Pinxasov - O'zDK huzuridagi MESI, «Kompozitorlik va aranjirovka» kafedra katta o'qituvchisi</p>
9	<p>Taqrizchilar:</p> <p>Mansurov A.M. - O'zDK, "Kompozitorlik va cholg'ulashtirish" kafedrası professori</p>